PERUSTELUMUISTIO

Postimuseosäätiö sr:n osuus Museokeskus Vapriikin pääsymaksutuloista

1. Tausta

Postimuseosäätiö sr:n ja Tampereen kaupungin museoiden yhteistyö Museokeskus Vapriikissa perustuu vuonna 2014 tehtyyn ratkaisuun sijoittaa Postimuseon näyttelytoiminta Vapriikkiin.

Kulttuuri- ja vapaa-aikapalvelujen johtokunta hyväksyi 28.1.2014 § 13 Postimuseon sijoitusta ja toimintaa koskevan vuokrasopimuksen, ja sopimus allekirjoitettiin 18.2.2014. Sopimuksessa Postimuseon käyttöön osoitettiin noin 650 m^2:n kokonaisuus, johon kuuluivat näyttelytila sekä osuus yhteisestä pedagogisesta tilasta. Vuoden 2014 sopimuksessa sovittiin samalla Postimuseon osuudeksi 9,75 prosenttia Vapriikin peruspääsymaksutuloista.

Vuoden 2014 sopimus muodosti kokonaisuuden, jossa Postimuseo toi Vapriikkiin oman näyttelytoimintansa ja vastasi sen sisällöstä ja kustannuksista, samalla kun Vapriikki tarjosi yhteisen museokeskuksen asiakaspalvelu-, lipunmyynti- ja muita yleisiä palveluja. Postimuseon näyttelyistä, yleisötyöstä ja tapahtumista on sittemmin muodostunut pysyvä osa Vapriikin yleisölle yhdellä pääsylipulla tarjottavaa kokonaisuutta.

Vuoden 2025 lopussa solmittu uusi vuokrasopimus korvasi vuoden 2014 vuokrasopimuksen. Uudessa sopimuksessa Postimuseon käytössä Vapriikissa on edelleen noin 650 m^2 tiloja. Varsinainen näyttelytila on noin 560 m^2 ja lisäksi Postimuseolla on 50 prosentin käyttöosuus noin 90 m^2:n pedagogiseen tilaan. Uuden vuokrasopimuksen mukaan lipunmyynnin ja museokaupan tuottoihin liittyvistä korvauksista sovitaan erikseen.

Tästä syystä 9,75 prosentin tulonjako on vuoden 2026 alusta tarpeen vahvistaa erillisellä sopimuksella. Kyse ei siten ole uudesta yhteistyömallista tai uudesta taloudellisesta etuudesta, vaan vuodesta 2014 sovelletun järjestelyn jatkamisesta ja sen ehtojen täsmentämisestä.

2. Miksi Postimuseo toimii juuri Vapriikissa

Postimuseosäätiö etsi uusia toimi- ja näyttelytiloja muuttaessaan pois Postin tiloista Helsingin keskustasta. Postimuseon sijoittuminen Vapriikkiin tukee museokeskuksen perusajatusta useita eri näkökulmia yhdistävänä museokokonaisuutena. Postimuseon postin ja viestinnän historiaa käsittelevä toiminta täydentää Vapriikin teemoja (mm. pelimuseo ja viestinnän ja tekniikan teemat Mediamuseo Rupriikin ja Suomen Pelimuseon kautta) luontevasti.

Vuonna 2014 alkanut yhteistyö on tämän vuoksi kehittynyt alkuperäistä tila- ja pääsylippuyhteistyötä huomattavasti syvemmäksi strategiseksi museoyhteistyöksi. Vuonna 2023 tehtiin vuosia 2023–2027 koskeva kumppanuussopimus, joka käsittää valtakunnallisen

vastuumuseotyön, joka sisältää yhteisiä näyttely- ja yleisötyön osa-alueita sekä kokoelmayhteistyötä ja digitaalisen kulttuuriperinnön tallentamista.

Yhteistyöllä on myös valtakunnallinen museopoliittinen peruste. Osapuolten kumppanuus liittyy viestinnän, pelin, postin ja digitaalisen elämän valtakunnalliseen vastuumuseotehtävään. Kumppanuussopimuksessa lähtökohtana on, että Postimuseo toimii vastuumuseotehtävän juridisena toimijana yhteistyössä Tampereen historiallisten museoiden Mediamuseo Rupriikin ja Suomen Pelimuseon kanssa. Postimuseo saa vastuumuseotehtävään valtionosuuden lisärahoitusta. Parhaillaan museot valmistelevat Museovirastolla uuden kauden 2028–2031 valtakunnallisen työn suunnitelma ja sitä kautta uutta kumppanuussopimusta.

Yhteistyön tarkoituksena ei siten ole ainoastaan tarjota Postimuseolle näyttelytilaa Vapriikissa. Se kokoaa samaan museokeskukseen toisiaan täydentävää viestinnän, postin, median, pelien ja digitaalisen kulttuurin asiantuntemusta ja kokoelmia. Tämä vahvistaa sekä Postimuseon että Vapriikin mahdollisuuksia toteuttaa valtakunnallisesti vaikuttavaa museotoimintaa.

3. Postimuseon toiminnallinen ja taloudellinen panos

Postimuseo vastaa omien näyttelyidensä tuotannosta, suunnittelusta ja rakentamisesta sekä niistä aiheutuvista kustannuksista. Lisäksi se voi tuottaa Vapriikissa tapahtumia omilla resursseillaan.

Kumppanuussopimuksen mukaan Postimuseosäätiö sitoutuu investoimaan uusien näyttelyiden toteuttamiseen omaa pääomaansa ja käyttötaloutensa rahoitusta. Yhteisiin näyttely- ja muihin projekteihin kohdennetaan sekä henkilöstö- että taloudellisia resursseja.

Yhteistyö konkretisoitui vuonna 2026 avatulla Postia & Bittejä -ydinnäyttelyllä, johon myös Historialliset museot investoi kumppanuussopimuksen mukaisesti. Postimuseon investoi näyttelyyn työvoiman lisäksi noin 260 000 euroa. Lisäksi se käyttää vuosittain työvoiman lisäksi noin 50 000 euroa näyttely- yleisö- ja tapahtumatoimintaan.

Postimuseon panosta ei tämän vuoksi voida arvioida vain sen käytössä olevien neliömetrien tai yksittäiseen näyttelyyn tulevien kävijöiden kautta. Postimuseo tuo kokonaisuuteen oman organisaationsa museoammatillista henkilöstöä, sisältöosaamista, kokoelmia, näyttelyinvestointeja, valtakunnallista toimintaa ja tapahtumia.

4. 9,75 prosentin jako-osuuden peruste

Postimuseon käytössä oleva kokonaisuus Vapriikissa on noin 650 m^2. Postimuseon päänäyttelytilan osuus Vapriikin näyttelypinta-alasta on noin 14 prosenttia.

Postimuseolle maksettava 9,75 prosentin osuus on siten selvästi pinta-alaosuutta alempi. Eroa perustelee se, että Vapriikki vastaa koko museokeskuksen yhteisestä lipunmyynnistä, infosta ja asiakaspalvelusta sekä museokeskuksen yleisistä toiminta- ja yleiskuluista.

Jako-osuutta voidaan näin hahmottaa seuraavasti:

Tekijä	Merkitys 9,75 %:n arvioinnissa
Postimuseon näyttelytila	noin 560 m^2
Pedagogisen tilan käyttöosuus	noin 90 m^2
Kokonaisuus	noin 650 m^2
Päänäyttelytilan arvioitu osuus Vapriikin näyttelypinta-alasta	noin 14 %
Vapriikin vastuulla	yhteinen lipunmyynti, info- ja asiakaspalvelu sekä museokeskuksen yleisiä kustannuksia
Postimuseon vastuulla	omien näyttelyiden suunnittelu, tuotanto ja rakentaminen sekä niiden kustannukset; oma yleisö- ja tapahtumatoiminta
Sovittu pääsymaksutulo-osuus	**9,75 %**

9,75 prosenttia ei voida johtaa matemaattisesti yksittäisistä kustannuseristä. Sen vuoksi prosenttia ei ole perusteltua kuvata esimerkiksi tarkkana pinta-alaan tai asiakaspalvelun kustannuksiin perustuvana laskentatuloksena. Osuus on vuonna 2014 sovittu kokonaisarvio, jota on sovellettu pitkäaikaisesti ja jonka taso on edelleen perusteltavissa yhteistyön kustannusten ja vastuiden kokonaisuudella. Nykyinen 9,75 prosenttia on lisäksi pienempi kuin Postimuseon arvioitu osuus näyttelypinta-alasta.

Vuotuinen noin 170 000 euron lipputulojen osuus vastaa myös keskimääräisesti vastaavan kokoisen ammatillisen museon lipputuloja.

5. Kävijämäärän merkitys

Vapriikissa asiakkaalle myydään pääsylippu koko museokeskukseen eikä yksittäiseen Postimuseon näyttelyyn. Asiakas voi saman vierailun aikana käyttää useita näyttelyitä ja palveluja. Tämän vuoksi ei ole tarkoituksenmukaista eikä aikaisemmin ole ollut mahdollista määrittää Postimuseon osuutta lipputuloista suoraan sen näyttelyiden kävijämäärän perusteella.

Näyttelykohtaiseen kävijämäärään perustuva jako olisi myös altis huomattaville vuosittaisille vaihteluille näyttelyohjelman, sesonkien ja yksittäisten näyttelyiden vetovoiman mukaan. Postimuseon merkitys Vapriikille ei lisäksi rajoitu päänäyttelyn kävijämääriin, vaan sen tapahtumat, yleisötyö, vaihtuvat näyttelyt ja muu toiminta lisäävät koko museokeskuksen tarjontaa.

Vapriikissa on otettu käyttöön näyttelykohtaista kävijäseurantaa. Sitä on perusteltua käyttää tulevien sopimuskausien arviointiaineistona, mutta valmisteluaineiston mukaan nykyistä seurantatietoa ei vielä ole riittävästi pitkäaikaisesti käytetyn jako-osuuden muuttamiseen.

6. Postimuseon toiminta osana Vapriikin asiakaskokemusta

Vapriikin toimintamalli perustuu siihen, että asiakas kohtaa rakennuksen museot ja näyttelyt yhtenä museokeskuksena. Tämä näkyy myös käytännön järjestelyissä: Postimuseo toimii omana yksikkönään, mutta tarjoaa kulutuspalveluita osana Vapriikin kokonaisuutta. Yhteisiin palveluihin kuuluvat näyttelyiden lisäksi muun muassa tapahtumat, opastukset, työpajat ja muu yleisötoiminta.

Postimuseo järjestää Vapriikissa myös omaa tapahtumatoimintaa. Vuoden 2026 toiminnasta löytyvät esimerkiksi Postimuseon syntymäpäiväviikon ohjelma, vammaishistoriakuukauden tilaisuudet sekä Sateenkaarihistoriakuukauden tapahtuma. Tämä osoittaa käytännössä, ettei Postimuseon yleisölle tuoma lisäarvo rajoitu sen päänäyttelytilaan.

7. Sopimuksen kohtuullisuus

9,75 prosentin tulonjakoa puoltaa kokonaisuutena se, että

1. jako-osuutta on sovellettu osapuolten välillä vuodesta 2014;
2. Postimuseon käytössä oleva näyttelytila muodostaa valmistelussa tehdyn arvion mukaan noin 14 prosenttia Vapriikin näyttelypinta-alasta, joten 9,75 prosentin osuus jää tämän alapuolelle;
3. Vapriikki vastaa yhteisestä lipunmyynnistä, infosta, asiakaspalvelusta ja museokeskuksen yleisistä kustannuksista;
4. Postimuseo puolestaan rahoittaa ja tuottaa omia näyttelyitään sekä yleisö- ja tapahtumatoimintaa ja tuo Vapriikkiin omia museoammatillisia resurssejaan;
5. näyttelykohtainen kävijämäärä ei yksin anna riittävän vakaata tai toiminnallisesti oikeaa perustetta yhteislipun tulojen jakamiselle; sekä
6. vuoden 2014 jälkeen yhteistyö on ennemmin laajentunut kuin supistunut, ja sillä on vuodesta 2024 lähtien valtakunnalliseen vastuumuseotehtävään liittyvä institutionaalinen perusta.
7. Sopimuksen kohtuullisuutta vahvistavat myös uudet ehdot, joiden mukaan normaalia 9,75 prosentin osuutta ei makseta muuttumattomana tilanteissa, joissa Postimuseon tarjonta olennaisesti supistuu. Jos päänäyttely on suljettuna yli puolet kuukaudesta, osuus alenee 2 prosenttiin, ja jos Postimuseolla ei ole Vapriikissa toimintaa lainkaan, osuutta ei makseta. Myös sellaisten erillisten tapahtumien tulot rajataan lähtökohtaisesti pois, joissa Postimuseo ei ole avoinna eikä tuota ohjelmaa.

8. Johtopäätös

Postimuseon toiminta Vapriikissa perustuu pitkäaikaiseen, vuodesta 2014 jatkuneeseen yhteistyöhön. Postimuseo ei ole Vapriikissa ainoastaan tilojen vuokralaisena, vaan se on osa museokeskuksen yleisölle tarjottavaa sisältökokonaisuutta sekä viestinnän, pelin, postin ja digitaalisen elämän valtakunnallista museoyhteistyötä.

9,75 prosentin jako-osuutta ei ole perusteltua tarkastella yhden muuttujan, kuten pinta-alan tai yksittäisen näyttelyn kävijämäärän perusteella. Se muodostaa kokonaisratkaisun, jossa otetaan huomioon Postimuseon tuottama näyttely- ja yleisötoiminta, sen käyttämä tila ja omat taloudelliset ja henkilöstöresurssit sekä vastaavasti Vapriikin tuottamat yhteiset asiakaspalvelu-, lipunmyynti- ja muut palvelut.

Näillä perusteilla vuodesta 2014 käytössä olleen 9,75 prosentin jako-osuuden säilyttämistä sopimuskaudella 2026–2030 voidaan pitää toiminnallisesti perusteltuna ja osapuolten vastuut huomioon ottaen kohtuullisena.